ISSN: 2181-3906 2025

International scientific journal «MODERN SCIENCE AND RESEARCH»

VOLUME 4 / ISSUE 9 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

SOVET DAVRIDA QASHQADARYO VOHASI AHOLISINING TARIXSHUNOSLIGI

Iskandarov Sherzod Abdug'aniyevich

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Ijtimoiy fanlar kafedrasi va Toshkent davlat tibbiyot universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayorlash va ularni malakasini oshirish tarmoq markazi. Dotsent.

https://doi.org/10.5281/zenodo.17189213

Sosoialistik davlat doirasida jamiyatining ijtimoiy tuzilish borasidagi o'zgarishi ustivor maqsadini siyosiy rahbariyat jamiyatni ijtimoiy jihatidan bir xillashuvidan iborat deb biladi.

Ijtimoiy tavofutlarga barham berilishi kishilar ijtimoiy tengligiga erishining zarur sharti deb qaraladi. Ijtimoiy bo'linishning butun xilma-xilligi eng oddiy negizidan: ikkita "sotsialistik" ishchilar va kolxozchi dehqonlar sinflari, shuningdek ijtimoiy qatlam bo'lgan "sotsialistik" ziyolilarga ajragan holda qat'iy qilib qo'yildi. Bunday asnoda yondashish aholining "ezuvchilar" toifasiga kiritilgan ko'pdan-ko'p guruhlardan qonli o'ch olishga va jamiyatidagi mavjud ijtimoiy kuchlarni to'g'ri aniqlashda bir qator chalkashliklarga olib keldi. Natijada ko'pgina ijtimoiy guruhlar, masalan, ruhoniylar,taklif qilingan andozaga sig'maganligi uchun diqqat-e'tibordan butunlay chetda qoldi.[1]

O'zbekistonning turli hududlari aholisi an'anaviy turar joylari, taomlari, an'anaviy marosimlariga doir bir qator asarlar K.Zadixina, V. M. Masson, S. P.Tolstov, B.Karmысheva, K.Shoniyozov, I. I. Umnyakov, B. G'. G'ofurov, X.Ismoilov, O.Ibragimov, I.Jabborov, Kubokov K, O.Bo'riev, G.Zununovalar tomonidan ham tadqiq qilingan.[2]

Ilmiy tadqiqot ishlarda ijtimoiy sohasini o'rganish bir qator muammolardan iborat. Bu kabi masalalar yechishda o'zbek xalqining ijtimioiy hayotidagi mahalla, oila, muhim ahamiyatini kasb etadi.

O'zbek xalqning milliy-ma'naviy qadriyatiga asoslangan yangi ijtimoiy muhitini milliy uyg'onish va xalqining o'zligini anglashida har tomonlama imkoniyatlar yaratadi. O'zbek xalqining o'ziga xos lokal xususiyati bo'lgan bag'rikenglik tamoiylari, his-tuyg'ulari, axloqi bilan bevosita vatanning kelajakdagi ijtimioy taraqqiyotini taminlanadi. Shu o'rinda milliy totuvlikka va hamjihatlikka asoslangan siyosat mamlakatda yashovchi barcha etnik guruhlar orasida muvozanat mezoni bo'lib xizmat qiladi.[3] Asar o'zbek xalqining etnik o'zlikni anglashda ma'naviy hayotida va an'anaviy madaniyatga doir bir qator o'zining fikr mulohazalarni bergan edi.

Ijtimoiy taraqqiyotining rivojlanishi jarayonida bir siyosiy tizimdan ikkinchisiga o'tish bosqichida ijtimoiy tizim o'zgargani kabi, etnik jarayonida ham muayyan darajada o'zgarishi yuz beradi. Albatta, bunday o'zgarishlar ilmiy tadqiq qilinishi kerak.[4]

---

[1] Ўзбекистон янги тарихи. Т.: Шарқ.II-Боб 2000. Б. 372-373.

[2] Задыхина К.Д. Узбеки дельты Амударьи // Труды ХАЭЭ. Т. 1. –М., 1952. –С. 355-359. Шаниязов К. Ш. Исмаилов Х. Этнографические очерки материальной культуры узбеков в конце XIX-начале XX в.-Т: Фан,1981. С. 54-59; Жабборов И. Ўзбек халқи этнографияси. Т: Ўқитувчи, 1994. Б. 160. Жабборов И. Ўзбеклар: турмуш тарзи ва маданияти. Т: Ўқитувчи, 2003. Б. 205.Жабборов И. Жаҳон этнологияси асослари. Т: Янги аср авлод, 2008. Б. 347. Жабборов И. Ўзбеклар Шарқ, 2008. Б. 236 Зунунова Г.Ш. Тошкент ўзбекларининг анъанавий уй-жойлари ва унинг ўзгариши // Тошкент маҳаллалари: анъаналар ва замонавийлик. –Т.: 2002. Б. 73-85;

[3] Маманазаров.Н Мустақиллик ва миллий-этник жараёнлар. Т.: Моллия институти 2004. Б. 79.

[4] Маманазаров Н. Этник ўзликни англаш ва ижтимиой тарққиёт//Жамияти ва бошқарув. Т.: 1998 № 3 - Б. 38.

An'anaviy madaniyatini taqiq qilish natijasida har bir davrda yangi an'anaviy madaniyatlarning kirib kelishi hamda o'zgarish yuz berishni ta'kidlaydi. Masalan: Sobiq SSSR ning turli hududlaridan bir qator xalqilarning O'zbekistonga deportatsiya qilinishi ularni yangi yerlarga joylashtirish va bu yerda keyingi hayotlari uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish, jumladan, uy-joy va ish bilan ta'minlash, moddiy yordam ko'rsatish va ijtimoiy masalalarni hal etish muammosini keltirib chiqardi.[5]

Kuchli ijtimoiy siyosatning hayotiga tatbiq etilishi milliy qadriyatlar, urf-odatlar inobatga olinga holda amalga oshirilayotgani nur ustiga a'lo nur. Bugungi kunda odamlarni jipslashtiruvchi, o'zaro yordam va bir-birini qo'llashga chorlovchi tuzilma-mahallalarning hayotidagi yuksak mavqeini hech kim inkor eta olmaydi. Mahalla bu fuqarolar intilishi va sa'y-harakati tufayli muayyan milliy ahloqiy va maishiy tartib qoidalarga rioya qilish, maraka, yaxshi-yomon kunlarni birga o'tkazish, ahillikni ta'minlashga xizmat qiladigan ijtimoiy-iqtisodiy va hududiy jamoadir. Turon zamin sharoitda mahalla hamisha yirik oila vazifasini o'tab kelgan desak yangilishmaymiz.[6]

Mustabid tuzumi aholining yangicha ro'yxatiga olish usulga binoan umumiy aholi foizni 67,1% i kolxozchi va koopperatsiyalashgan hunarmandlar, 11,6% i xizmatchilari, 2,6% i yakka dehqonlar va hunarmandlar deb nomlangan ijtimoiy qatlamlarga bo'lingan.[7]

Sovetlar davrda etnografik tadqiqotlar o'zbek xalqi qishloqlarining aholisini ijtimoiy jihatdan o'zgartirishga qaratildi. Ammo zo'rlik bilan qilingan o'zgarish ijtimoiy-ma'naviy jihatini oqlamadi.O'zbek xalqining qadimiy davom e'tib kelayotgan an'anaviy xo'jaligi saqlanib qoldi.

Yuqorida keltirib o'tilgan mualliflarning adabiyotlari va manbalari tahlil qilindi. Ushbu asarlarda Qashqadaryo vohasi o'zbeklar turmush-tarzi madaniyati va an'ana marosimlariga doir bir qator ilmiy fakt va ma'lumotlar ega bo'lindi. Mustamlakachilik davridagi ijtimoiy-iqtisodiy ahovolining tahlil Turkiston xo'jaligi Rossiya ehtiyojlariga moslashtirishlishi oqibatida kapitalizmning noto'g'ri shakliga kirgani va yetarilicha rivojlana olmaganligini ko'rsatadi.[8]

Albatta, har bir mavzuni tadqiq etish, ilmiy tahlil etish jarayonida uning o'rganilish darajasi, qolaversa tarixshunosligi kabi masalalarga e'tibor qaratish lozimdir. Xususan, boshqa mamlakatlarda tarixshunoslik masalalarining o'rganilishi, [9] qolaversa O'zbekiston tarixshunosligida, olib borilgan ishlar fikrimiz dalilidir.

---

[5] Раҳмонкулова А. Ўзбекистонга зўрлик билан халқларнинг ижтимоий-иқтисодий аҳволига доир (1930-1950 йиллар)// Ижтимоий фикр Т.:2000. №.

[6] Маҳмудбеков Ш Жамияти ва бошқарув Оила маҳалла ва ижтимоий муҳафаза Жамияти ва бошқарув Т.: 1998 № 2 - Б. 70-71.

[7] Итоги Всесоюзной перпписи населения 1959 г. М, Наука 1962. С. 43.

[8] Ўзбекистон халқлари тарихи. Т: Фан, 1993. Б. 158.

[9] Лунин Б.В. 20-30-йилларда Ўзбекистонда этнография масалаларининг ўрганилиши // XX асрнинг ўттизинчи йилларида Ўзбекистонда тарих фани (Тарихшунослик очерклари). 2-қисм. –Тошкент, 1994. –Б. 309-327. Ибрагимов О И Мавсумий ва вақтинчалик туроржойларнинг ривожланиш тарихига доир (XIX асрнинг охири ва XX асрнинг бошлари) // Археология ва этнография масалалари Самарқанд. 1984. Б. 39 Исмоилов Ҳ. Анъанавий ўзбек кийимлари. Т: Фан, 1979. Б. 31-40. Донёров А. Этнографические исследования в Узбекистане в XX веке: основные этапы, проблемы, перспективы развития: Автореф. дисс. докт. ист. наук. Т: 2003. 54 с. Донёров А. Ўзбекистон этнографияси тарихидан айрим лавҳалар (XX асрнинг 20-80-йиллари). Ташкент: Янги аср авлоди, 2003. Б. 80. Донёров А. Мустақил Ўзбекистон этнографияси тарихшунослигининг айрим масалалари. Тошкент: Янги аср авлоди, 2003. Б. 43. Донёров А. К

ISSN: 2181-3906 2025

International scientific journal
«MODERN SCIENCE AND RESEARCH»
VOLUME 4 / ISSUE 9 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

O‘zbek xalqining ijtimoiy hayotini o‘rganishga doir masalalarni yoritishda, bir qator asarlarda shu to‘g‘risida ma’lumotlar berib o‘tilgan. O‘rta Osiyoda yashagan yarim o‘troq chorvador o‘zbeklar turmushiga bag‘ishlangan adabiyotlar sirasiga B. X. Karmыshevaning “Uzbeki-loqaysы Yujnogo Tadjikistana”[10] nomli kitobi diqqatga sazavordir. Muallif o‘zining to‘plagan etnografik materiallariga asoslanib, loqay o‘zbeklarining xo‘jaligi, turmush-tarzi, madaniyati, urug‘larga bo‘linishi, turur joyi va ularning kelib chiqishi tarixiga oid masalani atroflicha bayon etadi.

Asarda loqaylarning chorvachilikni, ayniqsa yilqichilikni rivojlanitirish usullari, yilqichilik bilan bog‘liq bo‘lgan va uzoq vaqtlar davomida saqlanib kelayotgan an’analarga alohida e’tibor beriladi. Shuningdek, muallif chorvadorlarning turar joyi, kiyim-boshi va oziq-ovqatlari to‘g‘risida batafsil etnografik ma’lumot bergan. Asarning qiymat ham shundan iboratki, XX asrda o‘zbek xalqining hayotida tub o‘zgarishlar davr ya’niy trasformatsoin va innovatsion jarayonlarni natijasida ijtimoiy, iqtisodiy va ma’naviy hayotiga doir ma’lumotlar jamlangan.

O‘zbek xalqining oila, to‘y, nikoh masalalar yuzasidan bir qancha ilmiy monografiya va asarlar yaratildi. Bu asarlarning barchasi an’anaviy tariximizning ijtimoiy masalasini o‘rganishga xizmat qiladi. Masalan: S.M. Mirxosilovning “Ku’turnaya jizn’ sovremennogo uzbekskogo kishlaka” (1964) X.Ismailova“Material’naya i duxovnaya ku’tura sel’skoxoyaystvennыx rabochix Uzbekistana” (1967) M. A. Bikjonova ilmiy izlanishlari natijasida “Sem’ya v kolxozax Uzbekistana” (1959) nomli monografiyasida o‘zbek ayollarining kiyim taqinchoqlar va boshqa masalaga to‘xtalib o‘tadi. 70-80 yillar oralig‘iga kelib o‘zbek olimlari tomonida qishloqlar hayotidagi ijtimoiy masalalar bo‘yicha,T. X. Toshbaeva va M. D. Sovurov jiddiy shug‘ullandi va natijada ularning “Novoe i traditsionnnoe v bыtu sel’skoy semы uzbekov (1989) nomli monografiyasi vujudga keladi.[11] Qashqadaryo vohasining qadimiy davrlardagi ijtimoiy tuzilishida jamoaning ham o‘ziga xos o‘rni bo‘lgan, buni esa olib borilgan qadimshunoslik dalillari tasdiq etadi.[12] Yuqorida keltirib o‘tilgan mualliflarning asarlarida o‘zbek xalqning ijtimoiy, iqtisodiy,madaniy va moddiy madaniyatiga doir ba’zi mulohazalarni berishgan. XX asrda Qashqadaryo vohasida qadimdan davom etib kelayotgan moddiy madaniyatmizning yo‘qolishi va yangi bir umumiy madaniyat kirib kelishi aholining turmush-tarziga ta’sir ifodalangan.

Bu kabi masalalarni o‘zbek elshunos olim Akademik K.Shoniyozov ana shunday fidoiy vatandoshlarimizdan biri hisoblanadi. Olim olib borgan tadqiqotlari va kuzatishlari tahlili asosida bir qator millatimiz tarixini ochib berishda muhim ahamiyatga ega bo‘lgan fundamendatal asarlar dunyoga kelgan.

историографии этнографии Узбекистана XX века // Ўзбекистон этнологияси: янгича қарашлар ва назарий методологик ёндашувлар. Т: 2004. –Б. 15-24. Арифханова З.Х. Изучение проблем этнографии в институте истории АН РУз // O‘zbekiston tarixi. Т: 2003. № 4. - Б. 61-74. Аширов А. Ўзбекистон этнологияси мустақиллик йилларида: ютуқлар, муаммолар ва уларнинг ечимлари // Ўзбекистон этнологияси: янгича қарашлар ва назарий методологик ёндашувлар. Т: 2004. –Б. 24-31.

[10] Кармышева Б.Х. Узбеки-локайцы Южного Таджикистана // Труды АН ТаджССР. Т. XXVIII. –Сталинабад, 1954. –С. 13.

[11] Ўз. Рес. МДА фонд 2888 рўйхат-1 йиғма жлид 23 вароқ-72. Б-10-11.

[12] История народов Узбекистана – Т.: 1. том, 1950. Б. 130.

Shundan asarlardan biri 1964-yilda olimning «O‘zbek qarluqlar»[13] nomli asari nashrdan chiqdi. Ayni shu kitobdan boshlab K. Shoniyozovning barcha asarlari o‘zbek xalqining etnik tarixi va etnogenezi, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy, madaniyati, qadimigi zamonlardan buyon yashab kelayotgan an’anaviy marosimlari, o‘zbek-qarluqlarning turmush-tarzi, unga asos bo‘lgan qabila va elatlar, ularning o‘zaro munosabati va tarkibiy qismlarini o‘rganishga bag‘ishlangan.

Elshunos olim K. Shoniyozovning «O‘zbek xalqi etnik tarixiga doir» [14] nomli monografiyasida esa, o‘zbek xalqi etnogeneziga bevosita qatnashgan yirik komponetlardan biri qipchoqlar to‘g‘risida qator yangi tarixiy-etnografik ma’lumot beradi.

An’anaviy o‘zbek kiyimlarini ilmiy o‘rganishda o‘zbek elshunos olimi H. Ismoilov ham o‘zining hissani qo‘shgan. U o‘zining ilmiy tadqiqoti natijasida o‘zbeklarning an’anaviy kiyimi va ularning mato tayyorlash usuli va tarqalishi, kiyimlar bichimi, taqinchoqlari, kiyim-kechak, bezaklar to‘g‘risida qimmatli ma’lumotlar beradi.[15] Shu bilan bir qatorda o‘zbek elshunos olimi K. Shoniyozov bilan birgalikda o‘zbek xalqining an’anaviy kiyimlar borasida to‘xtalib o‘tgan.

Bu ikki muallif tomondan “O‘zbek moddiy madaniyatidan etnogarfik lavhalar”[16] nomli asarlarda o‘zbek xalqining an’anaviy kiyimlarni erkak, ayol kiyimlarining tayorlanish jarayoni va ularning kiyilishi to‘g‘risida o‘zlarining nazariy metodologik qarashini berishgan.

Monografiyada XIX-asr oxir XX-asr boshlarida o‘zbek xalqining turar joylari va kiynishlaridagi xilma-xillik klassifikatsiya qilib beriladi, xo‘jalik yuritish va ijtimoiy hayotidagi evolyusiya ta’sirida o‘zbek xalqi madaniyatining o‘zgarish jarayonlari tadqiq etiladi. Shuningdek, asarda urug‘chilik munosabatlarining barham topib, umum milliy hayot tarzining qaror topishi va ayni vaqtda o‘zbeklarning qo‘shni xalqlar bilan aloqasining o‘ziga xos lokal milliy xususiyatlarini va ular madaniyatining mushtarakligi tahlil etiladi.

Muallifning K. Shoniyozovning “Qang‘ davlati va qang‘lilar” [17] deb nomlangan monografiyasida o‘zbek xalqi etnik tarixida muhim rol o‘ynagan qang‘lilar urug‘i tahlil qilinadi.

Bu asarning ilmiy ahamiyati uning qang‘ davlati haqida birinchi chuqur ilmiy tadqiqot ekanligidadir. Antik adabiyotida va o‘rta asr sharq qo‘lyozma tarixiy asarlarida Qang‘ davlati haqidagi ma’lumotlarning uzuk-yuluq bo‘lmagani hisobiga olinsa hamda O‘rta Osiyoning qadimgi tarixini yozgan olimlar o‘rtasida bir aniq fikr bo‘lmaganini nazarda tutulsa, K. Sh. Shoniyozov monografiyasining ahamiyati va muallifning ilmiy yutug‘i ma’lum bo‘ladi.

K. Kubakov [18] XIX-asr oxiri XX-asrning boshlarida Yuqori Qashqadaryo qishloq aholisining etnik tarkibiga bag‘ishlangan nomzodlik dissertatsiyasida Yuqori Qashqadaryo aholisida uchraydigan endogam nikoh, levirat va asorat qoldiqlariga to‘xtalgan bo‘lsa, O. Bo‘riev [19] Janubiy O‘zbekistondagi katta oilani o‘rganish jaryonida nikoh to‘yi marosimining vohaga xos ba’zi xususiyatlarini mavzu talqinidan kelib chiqqan holda yoritgan.

---

[13] Шаниязов К. Узбеки-карлуки.-Т.1964. С. 128-129
[14] Шаниязов К.Ш., К этнической истории узбекского народа. - Т. Фан 1974 С.342.
[15] Исмоилов Ҳ. Анъанавий ўзбек кийимлари. Т: Фан, 1979. Б. 53.
[16] Шаниязов К. Ш. Исмаилов Х. Этнографические очерки материальной культуры узбеков в конце XIX-начале XX в.-Т: Фан,1981.С. 126
[17] Шониёзов. К.Ш, Қанғ давлати ва қанғлилар. Т: Фан, 1990. Б. 168.
[18] Кубаков К. Этнической состав сельской населения верхний Кашкадарьи в конце XIX начале XX вв. (Историко-этнографическое исследование): Автореф. дисс. канд. ист. наук. Т: 1973. С. 34-35
[19] Бўриев А. Большая семья узбеков на рубеже. XIX- XX вв. (на этнографическом материале южных областей Узбекистана): Автореф.дисс.канд.ист.наук. Л. 1985. С .25.

Qashqadaryo vohasidagi o‘zbek oilalari, turmush-tarzi, ulardagi o‘zgarishlarni etnografik kuzatishlar olib borgan elshunos olim O. Bo‘riev o‘rgangan. U o‘zining ilmiy tadqiqotlari jarayonida vohada yashab kelayotgan o‘zbek xalqining oiladagi munosabatlarini yoritgan. Uning ilmiy ishda o‘zbeklarning oiladagi munosabatlarini, bir-birlaridan farqilarini, ular o‘rtasida nishonlanadigan to‘y, bayram, oiladagi odob-ahloq, bir-biriga bo‘lgan mehr-oqibat, ota-otani hurmat qilish, oila muqaddas dargoh ekanligini o‘zining ilmiy tadqiqot ishlarda keltirib o‘tgan.

Olim o‘zining Oila va sotsialistik turmush tarziga doir kitobida o‘zbek an’analari to‘g‘risida to‘xtalib o‘tgan. Oilada ijtimoiy hayotining barcha yutuq va muvaffaqiyati, muammolari va qarama-qarshiliklari o‘z aksini topadi. O‘z navbatida, oila yangi insonni vujudga keltirish, bolalarni tarbiyalash, shaxsning ma’naviy va jismoniy shakllanishni ta’minlash qobiliyati, bu nihoyatida muhim ijtimoiy jarayonidagi ma’suliyati va vazifalari bilan jamiyati taraqqiyotiga chuqur ta’sir o‘tkazadi.[20]

Oilaning urf-odatlaridan biri to‘y marosimidir. Jamiyat hayotiga chuqur singib ketgan ijtimioy mehnat an’analaridan tashqari har bir oila va sulolaga xos mehnat an’analari ham mavjud. To‘y ijtimoiy hayot taqozasi bilan vujudga kelgan va asrlar davomida jamoatchilik tomonida tantanali ravishda nishonlayotgan an’anaviy marosimdir.[21] Olim o‘z tadqiqot ishida o‘zbek oilasining ijtimoiy qatlamiga yangi an’ananing ta’siri va ularning vohadagi tutgan o‘rnini tadqiq qilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Абилов, Ў. М. (2024). Социальные и гносеологические основы оптимизма-пессимизма (Doctoral dissertation, Filologiya, falsafa, madaniyat va san’at: umumiy muammolar va yechimlar).
2. Kholikova, R. E., Narkulov, D. T., Abilov, U. M., Khudoykulov, A. B., Karimov, N. R., Iskandarov, S. A., ... & Niyozova, N. S. (2023). Impact of Renaissances in The History of Uzbekistan And Causative Factors of The Third Renaissance. Journal of Law and Sustainable Development, 11(12), e2518-e2518.
3. Abilov, U. M., & Shakasimovich, M. B. (2022). Spirituality is a Light from the Mirror of the Soul. American Journal of Social and Humanitarian Research, 3(6), 104-109.
4. Абилов, У. М. (2022). Садоқатли дўст тимсолига молик ҳаёт фалсафасига амал қилган инсон (Doctoral dissertation, Орзуларга ҳамоҳанг ҳаёт. Профессор ДТ Норқуловнинг 70 йиллигига бағишланган илмий анжуман материаллари).
5. Абилов, У. (2022, May). ДАВЛАТ ТИЛИГА ЭЪТИБОР-МИЛЛИЙ ЎЗЛИКНИ АНГЛАШ ВА УНИ НАМОЁН ҚИЛИШ АСОСИДИР. МАМЛАКАТИМИЗДА УЧИНЧИ РЕНЕССАНС ҒОЯСИНИ КЕНГ ТАРҒИБ ҚИЛИШДА ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ ВА ЎРНИ МАВЗУСИДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ.

[20] Бўриев О. Оила ва социалистик турмуш тарзи. Т.: Ўзбекистон, 1982.Б. 3.
[21] Бўриев О Низомов А Оила ва янги анъаналар. Т: 1988. Б. 16.

6. Абилов, У. (2022, May). ДАВЛАТ ТИЛИ ҲАҚИДА МУЛОҲАЗАЛАР. МАМЛАКАТИМИЗДА УЧИНЧИ РЕНЕССАНС ГОЯСИНИ КЕНГ ТАРҒИБ ҚИЛИШДА ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ ВА ЎРНИ МАВЗУСИДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ.
7. Абилов, У. (2022). Миллий-маданий меъросимиз бўлган давлат тили ҳақида мулоҳазалар (Doctoral dissertation).
8. Абилов, У. (2022). Учинчи ренессанс давлат тилига эътибордан бошланади (Doctoral dissertation).
9. Ўзбекистон янги тарихи. Т.: Шарқ.II-Боб 2000. Б. 372-373.
10. Задыхина К.Д. Узбеки дельты Амударьи // Труды ХАЭЭ. Т. 1. –М., 1952. –С. 355-359. Шаниязов К. Ш. Исмаилов Х. Этнографические очерки материальной культуры узбеков в конце XIX-начале XX в.-Т: Фан,1981. С. 54-59; Жабборов И. Ўзбек халқи этнографияси. Т: Ўқитувчи, 1994. Б. 160. Жабборов И. Ўзбеклар: турмуш тарзи ва маданияти. Т: Ўқитувчи, 2003. Б. 205.Жабборов И. Жаҳон этнологияси асослари. Т: Янги аср авлод, 2008. Б. 347. Жабборов И. Ўзбеклар Шарқ, 2008. Б. 236 Зунунова Г.Ш. Тошкент ўзбекларининг анъанавий уй-жойлари ва унинг ўзгариши // Тошкент маҳаллалари: анъаналар ва замонавийлик. –Т.: 2002. Б. 73-85;
11. Маманазаров.Н Мустақиллик ва миллий-этник жараёнлар. Т.: Моллия институти 2004. Б. 79.
12. Маманазаров Н. Этник ўзликни англаш ва ижтимиой тарққиёт//Жамияти ва бошқарув. Т.: 1998 № 3 - Б. 38.
13. Раҳмонқулова А. Ўзбекистонга зўрлик билан халқларнинг ижтимоий-иқтисодий аҳволига доир (1930-1950 йиллар)// Ижтимоий фикр Т.:2000. №.
14. Маҳмудбеков Ш Жамияти ва бошқарув Оила маҳалла ва ижтимоий муҳафаза Жамияти ва бошқарув Т.: 1998 № 2 - Б. 70-71.
15. Итоги Всесоюзной перпписи населения 1959 г. М, Наука 1962. С. 43.
16. Ўзбекистон халқлари тарихи. Т: Фан, 1993. Б. 158.
17. Лунин Б.В. 20-30-йилларда Ўзбекистонда этнография масалаларининг ўрганилиши // XX асрнинг ўттизинчи йилларида Ўзбекистонда тарих фани (Тарихшунослик очерклари). 2-қисм. –Тошкент, 1994. –Б. 309-327. Ибрагимов О И Мавсумий ва вақтинчалик тураржойларнинг ривожланиш тарихига доир (XIX асрнинг охири ва XX асрнинг бошлари) // Археология ва этнография масалалари Самарқанд. 1984. Б. 39 Исмоилов Ҳ. Анъанавий ўзбек кийимлари. Т: Фан, 1979. Б. 31-40. Донёров А. Этнографические исследования в Узбекистане в XX веке: основные этапы, проблемы, перспективы развития: Автореф. дисс. докт. ист. наук. Т: 2003. 54 с. Донёров А. Ўзбекистон этнографияси тарихидан айрим лавҳалар (XX асрнинг 20-80-йиллари). Ташкент: Янги аср авлоди, 2003. Б. 80. Донёров А. Мустақил Ўзбекистон этнографияси тарихшунослигининг айрим масалалари. Тошкент: Янги аср авлоди, 2003. Б. 43. Донёров А. К историографии этнографии Узбекистана XX века // Ўзбекистон этнологияси: янгича қарашлар ва назарий методологик ёндашувлар. Т: 2004. –Б. 15-24. Арифханова З.Х. Изучение проблем этнографии в институте истории АН РУз // O‘zbekiston tarixi. T: 2003. № 4. - Б. 61-74. Аширов А. Ўзбекистон

этнологияси мустақиллик йилларида: ютуқлар, муаммолар ва уларнинг ечимлари // Ўзбекистон этнологияси: янгича қарашлар ва назарий методологик ёндашувлар. Т: 2004. –Б. 24-31.
18. Кармышева Б.Х. Узбеки-локайцы Южного Таджикистана // Труды АН ТаджССР. Т. XXVIII. –Сталинабад, 1954. –С. 13.
19. Ўз. Рес. МДА фонд 2888 рўйхат-1 йиғма жлид 23 варок-72. Б-10-11.
20. История народов Узбекистана – Т.: 1. том, 1950. Б. 130.
21. Шаниязов К. Узбеки-карлуки.-Т.1964. С. 128-129
22. Шаниязов К.Ш., К этнической истории узбекского народа. - Т. Фан 1974 С.342.
23. Исмоилов Ҳ. Анъанавий ўзбек кийимлари. Т: Фан, 1979. Б. 53.
24. Шаниязов К. Ш. Исмаилов Х. Этнографические очерки материальной культуры узбеков в конце XIX-начале XX в.-Т: Фан,1981.С. 126
25. Шониёзов. К.Ш, Қанғ давлати ва қанғлилар. Т: Фан, 1990. Б. 168.
26. Кубаков К. Этнической состав сельской населения верхний Кашкадарьи в конце XIX начале XX вв. (Историко-этнографическое исследование): Автореф. дисс. канд. ист. наук. Т: 1973. С. 34-35
27. Бўриев А. Большая семья узбеков на рубеже. XIX- XX вв. (на этнографическом материале южных областей Узбекистана): Автореф.дисс.канд.ист.наук. Л. 1985. С .25.
28. Бўриев О. Оила ва социалистик турмуш тарзи. Т.: Ўзбекистон, 1982.Б. 3.
29. Бўриев О Низомов А Оила ва янги анъаналар. Т: 1988. Б. 16.
30. Misri, M. E. (2025, April). Stock Market Price Prediction using Ebola Optimization Search Algorithm with Bi-Directional Gated Recurrent Unit. In 2025 4th International Conference on Distributed Computing and Electrical Circuits and Electronics (ICDCECE) (pp. 1-6). IEEE.
31. Norkulov, D. T., Narkulov, S. D., & Iskandarov Sh, A. (2022). Alimova SG, Pardayev AA Umarova FS, Khudoykulov AB THE ROLE OF PHILOSOPHICAL THINKING AND PHILOSOPHICAL KNOWLEDGE IN UNDERSTANDING NATIONAL IDENTITY. ASEAN Journal on Science & Technology for Development, 39(4), 605-613.
32. Misri, M. E. (2024, December). Binary Water Wheel Plant Algorithm with Soft Gated Recurrent Unit for Software Defect Prediction. In 2024 4th International Conference on Mobile Networks and Wireless Communications (ICMNWC) (pp. 1-5). IEEE.
33. Ниёзова, Н. Ш. (2022). Сущность и значения книга Абу Райхан Беруний «Минерология»(«Китаб ал-джамахир фи ма ‘рифат алджавахир») (Doctoral dissertation, Abu Rayhon Beruniy ilmiy-madaniy merosining ahamiyati va uning fan taraqqiyotidagi o ‘rni).
34. Misri, M. E. (2024, December). Binary Water Wheel Plant Algorithm with Soft Gated Recurrent Unit for Software Defect Prediction. In 2024 4th International Conference on Mobile Networks and Wireless Communications (ICMNWC) (pp. 1-5). IEEE.
35. Ниёзова, Н. (2022). Teletibbiyotni rivojlantirish–inson salomatligini saqlashda yangi bosqich. Materials of International student's conference: Digitalization is the future of medicine.

36. Бўриев, О., Искандаров, Ш., & Хўжаёров, А. (2022). Абу Райҳон Берунийнинг “Ҳиндистон” асари ноёб этнографик манба сифатида. Academic research in educational sciences, (3), 399-411.
37. Ниёзова, Н. Ш. (2022). ИНСОН ҚАДР–ҚИММАТИ ВА ҲУҚУҚИНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ–ФАРОВОНЛИК ГАРОВИ. Academic research in educational sciences,, 222-223.
38. Абилов, Ў. М. (2024). Социальные и гносеологические основы оптимизма-пессимизма (Doctoral dissertation, Filologiya, falsafa, madaniyat va san’at: umumiy muammolar va yechimlar).
39. Kholikova, R. E., Narkulov, D. T., Abilov, U. M., Khudoykulov, A. B., Karimov, N. R., Iskandarov, S. A., ... & Niyozova, N. S. (2023). Impact of Renaissances in The History of Uzbekistan And Causative Factors of The Third Renaissance. Journal of Law and Sustainable Development, 11(12), e2518-e2518.
40. Abilov, U. M., & Shakasimovich, M. B. (2022). Spirituality is a Light from the Mirror of the Soul. American Journal of Social and Humanitarian Research, 3(6), 104-109.
41. Абилов, У. М. (2022). Садоқатли дўст тимсолига молик ҳаёт фалсафасига амал қилган инсон (Doctoral dissertation, Орзуларга ҳамоҳанг ҳаёт. Профессор ДТ Норқуловнинг 70 йиллигига бағишланган илмий анжуман материаллари).
42. Абилов, У. (2022, May). ДАВЛАТ ТИЛИГА ЭЪТИБОР-МИЛЛИЙ ЎЗЛИКНИ АНГЛАШ ВА УНИ НАМОЁН ҚИЛИШ АСОСИДИР. МАМЛАКАТИМИЗДА УЧИНЧИ РЕНЕССАНС ҒОЯСИНИ КЕНГ ТАРҒИБ ҚИЛИШДА ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ ВА ЎРНИ МАВЗУСИДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ.
43. Абилов, У. (2022, May). ДАВЛАТ ТИЛИ ҲАҚИДА МУЛОҲАЗАЛАР. МАМЛАКАТИМИЗДА УЧИНЧИ РЕНЕССАНС ҒОЯСИНИ КЕНГ ТАРҒИБ ҚИЛИШДА ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ ВА ЎРНИ МАВЗУСИДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ.
44. Абилов, У. (2022). Миллий-маданий меъросимиз бўлган давлат тили ҳақида мулоҳазалар (Doctoral dissertation).
45. Абилов, У. (2022). Учинчи ренессанс давлат тилига эътибордан бошланади (Doctoral dissertation).
46. Ниёзова, Н. Ш. (2014). Здоровый образ жизни и гигиеническая культура. The Way of Science, 50.
47. Iskandarov, S. (2020). O ‘zbekiston arablarining til xususiyatlari va etnolingvistik o ‘zgarishlar. Uzbekistan: Language and Culture, 2(2).
48. Misri, M. E. The Impact Of Devops Practices On Software Development Lifecycle.
49. Искандаров, Ш. А. (2017). ОБ ЭТНИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ АРАБОВ УЗБЕКИСТАНА И СВЯЗАННЫХ С НЕ ЭТНОТОПОНИМАХ. Вестник антропологии, (4), 38-46.
50. Ниёзова, Н. Ш. (2022). Сущность и значения книга Абу Райхан Беруний «Минерология»(«Китаб ал-джамахир фи ма ‘рифат алджавахир») (Doctoral dissertation, Abu Rayhon Beruniy ilmiy-madaniy merosining ahamiyati va uning fan taraqqiyotidagi o ‘rni).

51. Ниёзова, Н. (2022). Teletibbiyotni rivojlantirish–inson salomatligini saqlashda yangi bosqich. Materials of International student's conference: Digitalization is the future of medicine.
52. Ниёзова, Н. Ш. (2022). ИНСОН ҚАДР–ҚИММАТИ ВА ҲУҚУҚИНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ–ФАРОВОНЛИК ГАРОВИ. Academic research in educational sciences,, 222-223.
53. Ниёзова, Н. Ш. (2014). Здоровый образ жизни и гигиеническая культура. The Way of Science, 50.
54. Iskandarov, S. A. (2024). Settlement of arabs who moved to central asia. Current research journal of history, 5(05), 25-28.
55. Sherzod, I. (2024). Rituals related to child birth and upbringing of central asian arabs. Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals, 4(04), 75-80.
56. Kholikova, R. E., Narkulov, D. T., Abilov, U. M., Khudoykulov, A. B., Karimov, N. R., Iskandarov, S. A., ... & Niyozova, N. S. (2023). Impact of Renaissances in The History of Uzbekistan And Causative Factors of The Third Renaissance. Journal of Law and Sustainable Development, 11(12), e2518-e2518.
57. Abdiganievich, I. S. (2023). CHANGES IN ETHNIC IDENTITY OF UZBEKS. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 3(12), 42-46.
58. Abdiganievich, I. S. (2023). CHANGES IN ETHNIC IDENTITY OF UZBEKS. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 3(12), 42-46.
59. Iskandarov, S. A. (2023). Social, economic and cultural processes in the Kashkadarya oasis in the 20th century and their impact on the lifestyle of local residents. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 3(10), 149-154.
60. Musayev, O., Abidova, Z., Abdalov, U. M., Orzikulov, B., Narkulov, S. D., Rakhimov, S., ... & Nematov, O. (2023). Issues Of National Identity in The People of Central Asia. Journal of Law and Sustainable Development, 11(12), e2796-e2796.
61. Norkulov, D. T., Narkulov, S. D., & Iskandarov Sh, A. (2022). Alimova SG, Pardayev AA Umarova FS, Khudoykulov AB THE ROLE OF PHILOSOPHICAL THINKING AND PHILOSOPHICAL KNOWLEDGE IN UNDERSTANDING NATIONAL IDENTITY. ASEAN Journal on Science & Technology for Development, 39(4), 605-613.
62. Бўриев, О., Искандаров, Ш., & Хўжаёров, А. (2022). Абу Райҳон Берунийнинг "Ҳиндистон" асари ноёб этнографик манба сифатида. Academic research in educational sciences, (3), 399-411.
63. Iskandarov, S. (2020). O ‘zbekiston arablarining til xususiyatlari va etnolingvistik o ‘zgarishlar. Uzbekistan: Language and Culture, 2(2).
64. Ниёзова, Н. Ш., & Искандаров, Ш. А. (2019). Ўзбекистон тарихини ўқитишда инновациялар самарадорлиги хусусиятлари.
65. Искандаров, Ш. А. (2017). ОБ ЭТНИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ АРАБОВ УЗБЕКИСТАНА И СВЯЗАННЫХ С НЕ ЭТНОТОПОНИМАХ. Вестник антропологии, (4), 38-46.
66. Pirimova, M., Torambetov, B., Kadirova, S., Ziyaev, A., Gonnade, R. G., & Ashurov, J. (2022). Synthesis, crystal structure and Hirshfeld surface analysis of a zinc (II)

coordination polymer of 5-phenyl-1, 3, 4-oxadiazole-2-thiolate. Structure Reports, 78(8), 794-797.

67. Primova, M. A. Kadirova Sh. A., Ziyayev AA, Buvrayev ER Co (II) va V (V) ning 5-(fenil)-1, 3, 4-oksadiazol-2tion asosidagi aralash metalli kompleks birikmasini antioksidantlik faolligini o’rganish. Samarqand davlat universiteti ilmiy axborotnomasi-2020 yil.
68. Primova, M. A., Kadirova, S. A., Ziyayev, A. A., & Buvrayev, E. R. (2020). va V (V) ning 5-(fenil)-1, 3, 4-oksadiazol-2tion asosidagi aralash metalli kompleks birikmasini antioksidantlik faolligini o'rganish.
69. Нуралиева, Г. А., & Пиримова, М. А. Universum: Химия и биология: электр. научн. журн. 2020. № 2 (68).
70. PIRIMOVA, M. A., KADIROVA, S. A., & ZIYAYEV, A. A. (2025). Synthesis and study of complex compounds with 1, 3, 4-oxadiazole derivatives based on ammonium vanadate. Chemistry and chemical engineering, 2024(4), 5.